

Internet jako przestrzeń działań pomocowych organizacji pozarządowych

Edyta Sielicka

 <https://orcid.org/0000-0002-8704-9290>

Uniwersytet Szczeciński
Instytut Pedagogiki

ZALECANE CYTOWANIE:

Sielicka, E. (2021). Internet jako przestrzeń działań pomocowych organizacji pozarządowych. W: G. Całek, E. Sielicka (red.), *Dziecko w organizacji pozarządowej* (s. 85–99). Instytut Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego.

STRESZCZENIE

Zasoby internetu dają obecnie możliwości szybkiego i skutecznego docierania do szerokiego grona odbiorców, w tym do dzieci i młodzieży. Tworzą zatem ogromny potencjał, który może być wykorzystywany w celach profilaktycznych, poznawczych, komunikacyjnych czy też szeroko rozumianych pomocowych. Stwarza to dla instytucji i organizacji działających na rzecz dzieci i młodzieży szansę, jak i zarazem współczesną konieczność, nowego wymiaru obecności w sieci. Wiele z organizacji podejmuje się zatem wypełnienie braków w instytucjonalnych działaniach pomocowych w takich zakresach, jak: edukacja, interwencyjne formy pomocy, budowanie wspólnoty wzmacniającej, popularyzowanie właściwych postaw, opinii czy też zachowań. Wielość tych działań i ich różnorodność buduje nadzieję na realne wzmocnienie istniejącego systemu, należy mieć jednak świadomość coraz bardziej rosnącego zapotrzebowania na tego typu działania.

SŁOWA KLUCZOWE

dzieci i młodzież, organizacje pozarządowe, pomoc, pomocowe zasoby sieci internetowej, wsparcie.

WPROWADZENIE

Ciekawość świata, chęć poznania wszystkich jego tajemnic po to, aby móc doskonalić warunki ludzkiego życia – to jedne z determinantów nieustającego rozwoju technologicznego, medycznego, informacyjnego. W kilka sekund możemy otrzymać informacje prawie na każdy temat, zarówno te o znaczeniu naukowym, jak i te, które powodują, że poznajemy zakamarki życia innych. Możemy śledzić zmiany w życiu setek ludzi – mniej lub bardziej nam znanych. Odległość fizyczna między ludźmi przestaje być barierą, a nowoczesne technologie czynią ją wręcz umowną. „Świat jest płaski, zmieniły się w nim reguły, ale i związki zarówno w wymiarze geopolitycznym, jak i indywidualnym, od kiedy sieć zawędrowała pod strzechy (...)” (Friedman, 2009). Wirtualna przestrzeń – otwarta, bez rzeczywistych granic, ponad ograniczeniami związanymi z kulturą, etyką czy też formą przekazu otworzyła ogromne możliwości, ale też wzbudziła nowe oczekiwania, stopniowo także wpłynęła na wykształcanie się nowych potrzeb, w tym także potrzeb edukacyjnych, relacyjnych czy też pomocowych. Jak twierdził Manuel Castells, ten nowy „system komunikacyjny radykalnie przekształca przestrzeń i czas, fundamentalne wymiary ludzkiego życia” (Castells, 2003, s. 383). Nowe media stają się „mediami czasowo-przestrzennej kompresji (*time-space compression*)”, sprawiając, że zarówno dystans fizyczny, jak i czas, stają się krótsze, „ściśnięte”, szczególnie w odniesieniu do działań komunikacyjnych (Barney, 2008, s. 76).

Stopniowe przenikanie się obu światów – tego realnego, rzeczywistego i tego kreowanego w rzeczywistości wirtualnej, wymusza zaakceptowanie faktu nieodwracalności powstania nowych przestrzeni komunikacji, dostarczania i poszukiwania wiedzy, ale i wsparcia. „Obecnie jed-

nostka żyje w różnych wspólnotach realnych i wirtualnych. Nie żyje w różnych światach, lecz znajduje się na ich pograniczu i nie czuje się przez to zniewolona, zgadza się na ów pluralizm. Głównym wyznacznikiem współczesności jest tworzenie informacji, ich obrabianie i przekazywanie za pomocą nowoczesnych mediów elektronicznych” (Olejnik, 2005, s. 230). Jest oczywiste, że cyfrowa rewolucja jest zmianą, która dostarcza nowych narzędzi do realizacji celów politycznych, ekonomicznych, ale i społecznych, także tych realizowanych przez poszczególne instytucje czy też organizacje. Potencjał w tej zmianie dostrzegły organizacje pozarządowe, które od dłuższego już czasu prowadzą szerokie działania w sieci lub dzięki byciu w sieci, często niezależnie od swojego realnego potencjału kadrowego, a także finansowego. Wielość zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe, różnorodność ich celów i potencjalnych odbiorców powoduje, że ich analiza, także w kontekście projektów realizowanych w sieci, jest znacznym wyzwaniem. Organizacje pozarządowe, urzeczywistniając oddolne inicjatywy obywatelskie, przejęły bowiem szereg zadań ukierunkowanych na realizację określonych funkcji związanych: (1) z tworzeniem i przekazywaniem informacji, także tych eksperckich kierowanych do poszczególnych osób, ale i innych organizacji publicznych oraz prywatnych, (2) ze społeczną kontrolą działań instytucji i organizacji publicznych (watchdog) oraz (3) z lobbieniem na rzecz zmian przepisów prawnych, związanych z funkcjonowaniem podmiotów obywatelskich, a także (4) z działaniami interwencyjnymi w sytuacjach kryzysów jednostkowych i społecznych bądź też w sytuacjach łamania prawa. Skupiają się również na (5) kreowaniu zmian w postawach, opiniach i poglądach jednostek (Bogacz-Wojtanowska, 2013, s. 170). W perspektywie prezentowanej monografii zawężono zatem obszar zainteresowania działaniami organizacji pozarządowych do tych, które możemy określić działaniami pomocowymi. Odnoszą się one do wspomnianych wyżej funkcji organizacji pozarządowych oraz do idei pomocniczości, rozumianej jako realizację konstytucyjnej zasady subsydiarności (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, 1997), a także idei współtowarzyszenia. Pomoc realizowana w różnych formach ma na celu wzmocnienie sił jednostki lub grupy w chwilach trudnych bądź ma dążyć do podjęcia działań w celu usunięcia trudności (przeszkód) zbyt wielkich do pokonania dla jednostki lub grupy (Radlińska, 1961, s. 339–340). W prezentowanych treściach tą jednostką lub grupą będą dzieci i młodzież.

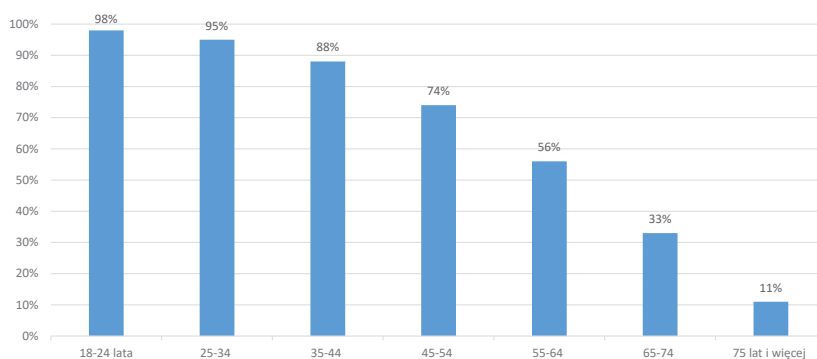
A zatem celem prezentowanego artykułu jest zwrócenie uwagi na różnorodność obszarów działań pomocowych, realizowanych przez organizacje pozarządowe, których odbiorcą bezpośrednim lub pośrednim są dzieci i młodzież. Pośredniość działań będzie w tym przypadku wynikała z adresowania ich określonych form do osób dorosłych w celu wzmocnienia ich relacji, umiejętności czy też przekazania wiedzy ułatwiającej udzielanie właściwej pomocy dzieciom lub młodzieży. Odbiorcą bezpośrednim będą natomiast same dzieci lub młodzież, korzystająca z działań internetowych organizacji pozarządowych.

POTENCJAŁ INTERNETU – UŻYTKOWNICY

Obecnie internet jest wszechobecny i wpisany w każdy obszar naszego funkcjonowania. Najnowsze badania publikowane w światowym Raport „Digital 2021, Global overview report” wskazują, że na całym świecie liczba użytkowników internetu wynosi obecnie 4,66 mld, w tym mediów społecznościowych 4,20 mld. W Polsce całkowita liczba użytkowników internetu została określona

jako 31,97 mln – w tym 25,90 mln użytkowników social mediów. W związku z tym szacuje się, że z internetu korzysta ok. 84,5% populacji Polski, a 68,5% z serwisów społecznościowych (Digital, 2021, Global overview report). Oczywiście użytkownicy będą się ze względu na wiek różnicować czasem korzystania z internetu i zainteresowaniem poszczególnymi treściami i formami przekazu. Badanie realizowane w czerwcu 2020 r. przez Centrum Badania Opinii Społecznej pokazuje rozkład wiekowy osób korzystających z internetu.

Wykres 1. Odsetek osób korzystających z internetu w poszczególnych kategoriach wiekowych (rok 2020)

Źródło: Komunikat z badań Nr 85/202, Korzystanie z internetu, CBOS, Warszawa 2020.

Dwa ostatnie raporty Państwowego Instytutu Badawczego NASK, publikowany w roku 2017 pn. *Raport z badania Nastolatki 3.0* oraz raport z roku 2019 pn. *Raport Rodzice »Nastolatków 3.0«*. *Raport z ogólnopolskiego badania społecznego*, prezentują wyniki badań, z których wynika, że obie grupy respondentów (nastolatki i ich rodzice) korzystają z internetu tak samo intensywnie – choć różnicuje je funkcjonalny wymiar jego wykorzystywania. Nastolatki deklarują, że najwięcej czasu poświęcają na korzystanie z serwisów społecznościowych, np. fb (78,1 %), zaś dorośli tę aktywność zadeklarowali w 30,10%. Najmniej czasu nastolatki, podobnie jak dorośli, poświęcają na samodzielne tworzenie treści w internecie – prowadzenie własnego bloga lub strony internetowej zadeklarowało 4,7% młodych ludzi oraz 2,2 % osób dorosłych, poświęcanie czasu na obrabianie i tworzenie filmów potwierdziło 5,2% nastolatków i 2,7% dorosłych. Obie grupy wykorzystują internet do nauki własnej/wsparcia nauki dziecka, poszerzania wiedzy o świecie, dyskusji na forach (NASK, 2019, s. 9; NASK, 2017, s. 21). Należy jednak pamiętać, że przytoczone dane statystyczne pokazują szacunkowe różnice w aktywnościach nastolatków i dorosłych. Nie należy ich traktować jako danych w pełni możliwych do zestawienia przez wzgląd na stosowanie w badaniach odmiennej metodologii – nastolatki były pytane o *częstotliwość* używania internetu do poszczególnych aktywności, zaś dorosłych o to, do jakich aktywności najczęściej używają internetu (NASK, 2019; Raport Rodzice „Nastolatków 3.0”. Raport z ogólnopolskiego badania społecznego, s. 9; NASK, 2017, Raport Nastolatki 3.0, s. 21). Zapew-

ne te dane w okresie pandemicznej edukacji i pracy zdalnej uległy zmianie, jednak z pewnością można założyć, że nie zmniejszy się intensywność obecności obu grup w sieci internetowej.

OBSZARY POMOCOWE W PRZESTRZENI INTERNETU

Działanie pomocowe w sieci lub też organizowane dzięki użytkowaniu tejże sieci wpisują się w koncepcje Castellsa *kultury Internetu* opartej ma otwartości, wolności i dobrowolnej współpracy użytkowników czterech „warstw”: techno-merytokratycznej, hakerskiej, wirtualno-komunitariańskiej (członków wirtualnych wspólnot) i przedsiębiorców (Castells, 2003, s. 37; Barney, 2008, s. 194). Warstwa wirtualnych wspólnot w perspektywie artykułu jest szczególnie znacząca, może ona bowiem omijać i w praktyce omija dominację dotychczasowych koncernów medialnych i biurokracji rządowej, jednocześnie znajduje lub tworzy własne miejsce w sieci i umieszcza w nim właściwe dla siebie informacje oraz organizuje własne sieci (Castells, 2003, s. 65–68; Barney, 2008, s. 194). Organizacje pozarządowe wpisują się zatem w już zastane wirtualne przestrzenie lub tworzą nowe, dzięki którym realizują swoje cele, także te wyrażające się w działaniach pomocowych ukierunkowanych na wsparcie dzieci i młodzieży. Do tych działań należeć będą zarówno edukacja, jak i interwencyjne formy pomocy, budowanie wspólnoty wzmacniającej, popularyzowanie właściwych postaw, opinii czy też zachowań.

EDUKACYJNY WYMIAR POMOCY

Wiedza pozwala na zrozumienie sytuacji, w której znajduje się człowiek, daje możliwości poznania mechanizmów radzenie sobie w sytuacjach trudnych, kryzysowych, ułatwia także szukania właściwych form wsparcia. „Nowe media zapewniają możliwość interaktywnego komunikowania się jednostki ze światem w jego wirtualnym wymiarze, niezmiernie poszerzają jej możliwości w sferze aktywności skierowanej na zaspokajanie potrzeb poznawczych. W zasadzie, jeśli tylko uczący się ma dostęp do komputera sprzężonego z Internetem, otwiera się przed nim nieograniczona możliwość uzyskania wszelkich informacji” (Wąsiński, 2003, s. 136).

Organizacje pozarządowe podejmują zatem w wirtualnej przestrzeni edukację dzieci i młodzieży w tematach szczególnie ważnych, dotyczących ich zdrowia fizycznego, psychicznego, trudności w relacjach rodzinnych, rówieśniczych czy społecznych. Ważnym elementem przekazu kierowanego do dzieci i młodzieży jest wskazanie im najprostszych dróg uzyskania realnej pomocy. Informacje umieszczane na stronach mają im ułatwić świadomą ocenę swojej sytuacji oraz wskazać możliwości i sposoby radzenia sobie z trudnymi problemami. Na prowadzonych stronach internetowych znajdują się zarówno specjalistyczne wyjaśnienia poruszanych tematów, które zostają opisane właściwym dla odbiorcy językiem, opisy procedur działania, wirtualne biblioteki, jak też wykazy telefonów do specjalistów mogących udzielić profesjonalnej pomocy.

Drugą ważną grupą, którą starają się edukować organizacje pozarządowe, są dorośli – rodzice lub osoby zawodowo pracujący z dziećmi i młodzieżą. Celem tych działań jest dostarczenie

tej grupie informacji, które zwrócą uwagę na problemy ich podopiecznych, aby mogli podjąć wobec nich działania interwencyjne bądź też pomocowe. Wartością tej edukacji jest także popularyzacja w społeczeństwie wiedzy na tematy, które wydają się znaczące z perspektywy wzmocnienia funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży. Ogromnym wyzwaniem tej formy jest wskazywanie treści, które są wartościowe i wynikają z wiedzy naukowej oraz opisanie ich w sposób atrakcyjny i możliwy do zrozumienia przez odbiorców. Zgodnie z przesłaniem, mówiącym o tym, że „w społeczeństwie wiedzy wymagana jest jednak inna edukacja – nowa. Zmodyfikowana o najnowsze zdobycze nauki i techniki, które dają niezmiernie zasoby informacji. Problemem może być jedynie umiejętność oddzielenia ziarna od plew” (Kretek, 2012, s. 158). W nieograniczonych zasobach internetu łatwo zgubić to, co wartościowe i ulec magii tych treści, które wydają się proste i atrakcyjne, choć nie zawsze z perspektywy skutecznej pomocy właściwe. „Członkowie społeczeństwa poinformowanego mają potencjalny dostęp do ogromnych zasobów informacyjnych, co nie musi wcale znaczyć, że przekłada się to na zwiększenie zasobów ich wiedzy” (Baranowska-Kalbarczyk, 2015, s. 77). Stąd wyłania się ogromna potrzeba promowania i popularyzowanie działań wartościowych. Poniżej opisane zostały przykłady wspomnianych działań:

Portal pomocowy „Parasol” (www.parasol.zachpom.zhp.pl) – portal adresowany do kadry wychowawczej Związku Harcerstwa Polskiego, ale także do innych osób pracujących z dziećmi i młodzieżą. Jego celem jest pomoc kadrze w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami, którym może towarzyszyć poczucie bezradności, strachu lub też dezorientacji. Zawiera między innymi informacje o tym, jak bezpiecznie rozmawiać z dzieckiem, jak udzielać mu wsparcia w sytuacjach dla niego trudnych, jak współpracować z rodzicami dziecka, ale też jak reagować w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu dziecka. Portal zawiera także informacje na temat miejsc, gdzie w poszczególnych sytuacjach można otrzymać pomoc specjalistów.

Portal stworzony jest i prowadzony przez Chorągiew Zachodniopomorską Związku Harcerstwa Polskiego.

Platforma edukacyjna Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę (www.edukacja.fdds.pl) – platforma edukacyjna związana z szeroko rozumianą ochroną dziecka i jego dzieciństwa. Znajdują się tutaj materiały dotyczące przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci, przemocy wobec nich, w tym także przemocy seksualnej. Portal jest na bieżąco uzupełniany o aktualne treści, dzięki czemu reaguje na wyłaniające się nowe potrzeby, np. w ostatnim czasie pojawiły się na nim materiały związane ze wsparciem dzieci i młodzieży w czasie pandemii. Wśród dostępnych na nim materiałów można znaleźć zarówno poradniki, scenariusze zajęć, jak i informacje o szkoleniach i konferencjach tematycznych.

Portal stworzony jest i prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę.

Forum Przeciw Depresji (www.forumprzeciwdepresji.pl) – treści umieszczane w odpowiednich zakładkach adresowane są zarówno do nastolatków chorujących na depresję, jak i do ich rodziców i nauczycieli. Portal przekazuje podstawową wiedzę na temat samej depresji, ale także na temat wsparcia, jakiego dorośli mogą udzielić dzieciom i młodzieży w depresji, zawiera także informacje na temat możliwości uzyskania specjalistycznego wsparcia. Na stronie

umieszczane są zaproszenia do udziału w tematycznych webinarach, a także materiały promujące najnowszy projekt wsparcia osób w depresji pn. „Masz tę moc”.

Portal stworzony jest i prowadzony przez Fundację Forum Przeciw Depresji.

INTERWENCYJNY WYMIAR POMOCY

W sytuacjach trudnych, a w szczególnie kryzysowych, człowiekowi towarzyszy poczucie bezsilności, dezorientacji, w którym jednostka szuka pomocy lub porady (Caplan, 1961; s. 18, Kubacka-Jasińska, 2010, s. 17). Gdy nie znajduje jej u osób bliskich lub nie chce skorzystać z ich pomocy, często sięga do zasobów internetowych. Działania interwencyjne będą zatem podejmowaną przez organizacje pozarządowe aktywnością, która ingeruje w obecny/dotychczasowy stan, a więc jest próbą rozwiązania niekorzystnej sytuacji lub wzmocnienie realizacji celów pozytywnych (Kaczmarek, 216, s. 49). W działaniach organizacji pozarządowych „interwencja kryzysowa bywa także traktowana jako prewencja pierwotna, zatem jako profilaktyka stanów kryzysowych czy też patologicznych, a zatem także jako pomoc osobom potencjalnie zagrożonym nieprzystosowaniem bądź ryzykiem wystąpienia kryzysu” (Kubacka-Jasińska, 2010, s. 19). Zapotrzebowanie na tego typu działania okazuje się bardzo duże. Jak czytamy w wywiadzie przeprowadzonym z Paulą Włodarczyk – koordynatorką Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży prowadzonego przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, po rozpoczęciu nauczania zdalnego w Polsce w 2020 r. „w kwietniu pedagodzy i psychologowie przeprowadzili 3748 rozmów, odebrali 1477 wiadomości wysłanych przez formularz na stronie oraz podjęli 50 interwencji ratujących życie. W większości sytuacji z prośbą o pomoc zwracają się dzieci w wieku 13–15 lat, młodzież w wieku 16–18 lat oraz dzieci w wieku 10–12 lat. Liczba odebranych telefonów zmniejszyła się na rzecz blisko dwukrotnego wzrostu liczby wiadomości, które dzieci wysyłają poprzez formularz” (Drożdżik, 2020, www.ngo.pl).

Telefony zaufania/poradnictwo internetowe – idea telefon zaufania zakłada interwencyjną formę kontaktu, która ma być rozmową telefoniczną, a zatem kontaktem werbalnym z osobą potrzebującą. Jednakże obecnie coraz większa liczba telefonów zaufania umożliwia także formę korespondencyjną kontaktu, która daje dzieciom i młodzieży okazję skorzystania z pomocy specjalistów także w sytuacji dużego oporu przed rozmową telefoniczną lub też w sytuacji, kiedy w pobliżu znajdują się dorośli, których obecność utrudnia lub uniemożliwia swobodne korzystanie z telefonu. Poradnictwo internetowe stało się znaczące w czasie pandemii i w sytuacji ograniczonej swobody poruszania się i komunikacji z innymi. W Polsce skrzynki korespondencyjne jako alternatywę telefonów zaufania prowadzi kilka organizacji, między innymi: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (www.116111.pl/napisz/), Fundacja ITAKA (napisz@nieuciekaj.pl), Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży (pomoc@pomaranczowalinia.pl), Fundacja Hospicyjna (www.tumbopomaga.pl/jak-pomagamy/napisz).

Akcje pozyskiwania funduszy lub darowizn rzeczowych – składają się one zarówno z jednorazowych internetowych akcji ukierunkowanych na wzmocnienie określonych zbiorów charytatywnych, jak i z kampanii społecznych na rzecz pozyskiwania środków rzeczowych lub

finansowych oraz długotrwałych działań fundraisingowych promowanych za pomocą stron internetowych. Wśród nich, w kontekście niniejszego opracowania, na uwagę zasługują szczególnie te, które wspierają dzieci i młodzież w prawidłowym funkcjonowaniu, pomagają w powrocie do zdrowia oraz te, dzięki którym zapewniane zostają właściwe działania organizacji pracujących na rzecz najmłodszych. W wielu przypadkach pozyskiwanie funduszy w taki właśnie sposób jest jedynym ratunkiem i jedyną możliwością dla osób lub organizacji w sytuacjach trudnych.

Wśród przykładów akcji i zbiórek znajdziemy:

- indywidualne zbiórki środków na najpopularniejszych portalach, np. www.siepomaga.pl, oraz poprzez internetowe narzędzia, np. zrzutka.pl,
- stałe skarbonki organizacji, np. Fundusz Dzieci Osieroconych (www.fundacjahospicyjna.pl),
- pozyskiwanie środków zarówno materialnych, jak i niematerialnych, czy też sojuszników na realizację określonych celów, np. na realizację marzeń dzieci przewlekle chorych (www.mammarzenie.org).

Dość często działania interwencyjne łączą się w sposób uzupełniający z działaniami edukacyjnymi:

Portal Tumbo Pomaga (www.tumbopomaga.pl) – portal edukacyjny i interwencyjny, którego tematyka dotyczy doświadczania przez dzieci żałoby i straty. Portal został tak zaprojektowany w swojej treści, że jego odbiorcami są zarówno dzieci, jak i młodzież, rodzice, nauczyciele. Poszczególne podstrony pisane są językiem dostosowanym do wspieranej grupy i zawierają adekwatne dla niej treści. Co istotne, portal ten pełni dwie funkcje: edukacyjną dla dorosłych oraz edukacyjno-interwencyjną dla dzieci i młodzieży. W wirtualnej przestrzeni dla dzieci i młodzieży przeżywającej żałobę, stratę lub chorobę pojawiają się także narzędzie wspierające – skrzynka wspomnień, forum, miejsce wsparcia pn. „Nie jesteś sam” oraz przekierowanie do właściwych adresów lub numerów specjalistów, mogących udzielić właściwego wsparcia.

Portal stworzony i prowadzony jest przez Fundację Hospicyjną.

TWORZENIE WSPÓLNOTOWOŚCI WZMACNIAJĄCEJ

Poczucie izolacji społecznej, osamotnienia w sytuacjach trudnych lub kryzysowych, brak poczucia wsparcia są poważanymi problemami, z którymi mierzy się duża grupa dzieci i młodzieży. Idea tworzenia atmosfery solidarności społecznej, współodpowiedzialności za losy innych jest ważnym elementem długofalowych działań pomocowych. Jest to także szczególnie zadanie dla organizacji pozarządowych „z punktu widzenia społeczeństwa, w którym i dla którego działają. Przede wszystkim są pomostem pomiędzy jednostką, jej autonomią i działaniem na swoją korzyść a powinnością wobec grupy czy społeczności, w której funkcjonują” (Bogacz-Wojtanowska, 2013, s. 174). Takie działania z jednej strony niosą ważne z punktu widzenia psychologicznego i społecznego deklaracje akceptacji, otwartości i uważności na drugiego człowieka i na to, czego doświadcza, a także na wydarzenia i problemy społeczne, z drugiej strony jest też procesem edukacji, która ma szansę trwale zmieniać postawy i opinie.

Grupy internetowego wsparcia mają także znaczenie z perspektywy przełamywania własnych trudności w poszukiwaniu pomocy. „Szczególnie na niektórych forach internetowych oraz stronach portali społecznościowych, pełniących funkcję wirtualnych grup wsparcia, obecne jest współtowarzyszenie, czyli takie wypowiedzi, które kształtują wspólnotowy charakter dyskusji” (Walter, 2016, s. 209). Fora dyskusyjne, listy – często są także miejscami poszukiwania odpowiedzi na pytania, które szczególnie dzieciom i młodzieży trudno jest zadać znanym im dorosłym lub rówieśnikom. Dotyczą one zarówno braku specjalistycznej wiedzy, której poszukują młodzi ludzie, jak i potrzeby poszukiwania osób o podobnych problemach bądź podobnych potrzebach. Przykładem takich forów mogą być te, które są połączone ze stronami organizacji pozarządowych.

Akcja Polska Na Niebiesko (www.jim.org/polskananiebiesko, www.jim.org/zaswiecna-niebiesko) – ogólnopolska kampania edukacyjna, której celem jest zwrócenie uwagi opinii społecznej na problemy osób ze spektrum autyzmu i ich rodzin, a także budowanie postaw otwartości i zrozumienia. Jej kulminacja ma miejsce 2 kwietnia w Światowym Dniu Świadomości Autyzmu. Pomysłodawcy zachęcają, aby w ramach aktu solidarności z osobami i rodzinami osób ze spektrum autyzmu tego dnia ubierać się na niebiesko oraz aby instytucje zarówno publiczne, jak i trzeciego sektora podświetlały swoje budynki i przestrzeń wokół nich również na kolor niebieski.

Pomysłodawca i koordynator akcji społecznej: Fundacja JiM.

Nakładki na zdjęcia w mediach społecznościowych – przygotowywanie i promocja symboli/obrazków, które nakłada się na zdjęcia profilowe lub stosuje zamiast nich, są formę zidentyfikowania ich użytkowników i odbiorców z danym poglądem, z daną sytuacją społeczną czy też określonym zachowaniem. Takich nakładek/zdjęć w internecie jest obecnie znaczna liczba – są one przygotowywane również przez organizacje pozarządowe właśnie w celu popularyzacji ważnych kwestii społecznych. Takim przykładem są nakładki do wykorzystania na profilach użytkowników Facebooka, np. *1% podatku dla Hospicjum* – twórca Fundacja Warszawskie Hospicjum dla Dzieci, *LGBT+ ja sojuszniczka* – Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wrzesień miesiąc świadomości chorób nowotworowych u dzieci* – Fundacja Krwinka, nakładki promujące pomoc poszczególnym dzieciom z chorobami trudno uleczalnymi, np. *Życiowe kroki Kajetana* – Fundacja Rycerze i Księżniczki.

Nakładki/obrazki profilowe oprócz tego, że zwracają uwagę na określone zagadnienia społeczne, budują poczucie wspólnotowości, skupiając uwagę wokół określonych idei, dają poczucie wsparcia i solidarności z promowanymi działaniem, instytucją, środowiskiem czy osobą. Pozwalają też wyrazić swoją opinię lub poprzeć poglądy innych osób.

POPULARYZACJA POSTAW, OPINII I POGLĄDÓW

Internet jest obszarem, w którym istnieje wiele możliwości prezentowania poglądów i promowania określonych postaw – zarówno w kontekście ich przekazu, kreowania, jak i odbioru. Stawowi to zarówno ogromne zagrożenie, wynikające z łatwej dostępności do treści o charakterze

szkodliwym społecznie, szkalującym czy też nawet przestępczym, jak i ogromną szansę. Dobrze wykorzystany potencjał internetu – jego zasięg, różnorodności form przekazu, atrakcyjność dla odbiorców, stwarza szansę na promocję i popularyzację dobrych i wartościowych treści, które mogą wpływać na kształtowanie się określonych postaw, prezentować interesujące opinie czy też poglądy. To szansa na dyfuzję kulturową i niekiedy na wejście w dynamiczną interakcję z odbiorcami. To też ważny aspekt aktywowania potencjału społecznego. „Najistotniejszym czynnikiem wpływającym na charakter i umiejętności korzystania z Internetu jest wzrost świadomości edukacyjnej, w wyniku której każda jednostka uzmysławia sobie, że nie jest tylko odbiorcą komunikatów, ale sama również jest nadawcą i kreatorem” (Barańska, 2006, s. 359). Kampanie społeczne, petycje internetowe, interaktywne gry symulacyjne – to tylko niektóre z możliwych narzędzi wykorzystywanych w celu promowania pozytywnych postaw i poglądów. Te działania łączą się wprost z edukacyjnym wymiarem działań organizacji, gdyż właśnie wiedza i doświadczenie to główne źródła wpływające na wspomniane zmiany.

Kampanie społeczne

- **„Kochajcie mnie, mamę i tatę”** (www.kochajciemnie.pl) – kampania, której celem jest zwrócenie uwagi opinii publicznej, a w szczególności rodziców dzieci nieheteronormatywnych, na problemy związane z ich akceptacją w środowisku rodzinnym, ale też i w szerszym środowisku społecznym.

Koordynatorzy kampanii: Stowarzyszenie Miłość Nie wyklucza, Stowarzyszenie Kultura Równości, Stowarzyszenie Tolerado, Stowarzyszenie Stonewall, projekt Szarosen.

- **„19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży”** – kampania międzynarodowa, prowadzona i koordynowana w Polsce głównie przez Fundację PoDRUGIE z szerokim wsparciem wielu organizacji i instytucji, zajmujących się działalnością na rzecz ochrony praw dzieci i kobiet. Symbolem kampanii jest pomarańczowa wstążka, a prowadzona jest przez pierwszych 18 dni listopada. Przyjmuje ona różne formy w zależności od zaangażowania i pomysłów poszczególnych organizacji.

Koordinator kampanii: Fundacja PoDRUGIE we wsparciu instytucji i organizacji pozarządowych.

Filmy edukacyjne, interaktywne gry – formy działań edukacyjnych, których głównym celem jest wskazanie konsekwencji podejmowanych działań oraz przekazanie wiedzy na ich temat, tak aby poszerzając wiedzę odbiorców kształtować ich świadomość na temat wagi głoszonych przez nich poglądów, podejmowanych działań czy prezentowanych postaw. Takich działań odnajdziemy wiele w obszarach internetowych, chociażby film edukacyjny „Na zawsze” – Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę (www.fdds.pl), gra internetowa „Dziękuję, nie hejtuję”, stworzona przez Chorągiew Zachodniopomorską Związku Harcerstwa Polskiego (www.zachpom.zhp.pl) czy film edukacyjny „Autorytety” Fundacji Wspomagającej Wychowanie ARCHEZJA (www.autorytet.org).

POTENCJAŁ ZASOBÓW INTERNETOWYCH

Internet dając ogromne możliwości tworzenia przestrzeni pomocowych, jednocześnie wymaga świadomego namysłu nad doborem form realizacji pomocy oraz zastosowaniem dostępnych narzędzi, tak aby właściwie móc realizować założone cele. Szczególnie, że treści umieszczane w internecie zostają w nim na długo i przestają być kontrolowane. Ich wpływ na odbiorców także jest mierzalny w ograniczonym zakresie. Dobór form i narzędzi wynika z wielu czynników – dostępnych zasobów internetowych (zależnych od umiejętności ich twórców, ale i zasobów finansowych organizacji), możliwości czasowych i kadrowych interaktywnego kontaktu z odbiorcami, wieku odbiorców, poruszanej tematyki oraz założonych do realizacji celów. Dla realizacji celów edukacyjnych najczęściej polecanymi formami są:

- portale i serwisy informacyjne, w tym serwisy edukacyjne,
- czasopisma w formie elektronicznej,
- grupy, listy i fora dyskusyjne, szczególnie te administrowane przez specjalistów koordynujących prowadzone w ich obrębie dyskusje,
- słowniki i encyklopedie online, wirtualne biblioteki (Siemieniecka, 2007, s. 109–110).

Szczególnie znaczące w tym zestawieniu wydają się tematyczne strony wyspecjalizowane w określonych zagadnieniach – wortale. Zawierają one szeroką wiedzę, często adresowaną do różnych odbiorców, np. dzieci, rodziców, nauczycieli. Treści w nich umieszczane są opracowywane przez specjalistów z poszczególnych obszarów i często wzbogaca się je dodatkowymi formami, takimi jak forum czy skrzynka kontaktowa. Również blogi/vlogi tematyczne „mogą pełnić dwojaką funkcję, będąc narzędziem wyłącznym albo pomocniczym (wspomagającym)” (Pręgowski, 2008, s. 53). Blogi i vlogi nie są częstym narzędziem wykorzystywanym przez organizacje, częściej prowadzone są one indywidualnie, a organizacje stwarzają tylko przestrzeń do ich zakładania lub promują te, które są związane tematycznie z prowadzoną przez siebie działalnością. Blogerzy często umożliwiają odnalezienie osób z podobnymi problemami, odpowiadają na niepokojące kwestie lub dają czytelnikowi szansę na lepsze zrozumienie swej sytuacji. Osoby piszące mają możliwość na oswojenie się ze swoją sytuacją, zaś blogi pełnią rolę porządkującą oraz pamiętnikarską (Walter, 2016, s. 175–176).

Trudniejsza i znacznie bardziej ograniczona w wyborze narzędzi wydaje się sfera interwencyjna organizacji pozarządowych, ponieważ nowa internetowa komunikacja zdecydowanie różni się od innych istniejących środków komunikacji. Zabiera więcej czasu niż normalna komunikacja twarzą w twarz oraz brak w niej aspektów metakomunikacyjnych, jak ekspresja twarzy, postawa i ton głosu (Riva, 2009, s. 107). Mimo tego technologie komunikacyjne mogą stać się autentycznie wzmacniającymi komunikację między rozmówcami, którzy ich używają (Riva, 2009, s. 109). Pewną pomocą mogą okazać się tutaj hiperteksty i hipermedia, które łączą ze sobą takie elementy, jak informacje tekstowe, linki wizualne, muzyczne, animacje, które ponadto mogą być współdzielone przez wielu użytkowników, poprzez komunikatory, wymiany e-mailowe, wideokonferencje itp. (Riva, 2009, s. 103).

Ogromny potencjał dostrzegają także organizacje pozarządowe w mediach społecznościowych, które obecnie najszybciej i najskuteczniej docierają do odbiorców, szczególnie młodych i w wieku średnim (rodziców) – najczęściej to za ich pomocą prowadzone są akcje informacyjne, kampanie społeczne, promowane są określone postawy lub działania, także one mocno

wspierają i nagłaśniają działania fundraisingowe, prowadzone bezpośrednio przez NGO lub pośrednictwo poprzez stworzone do tego narzędzia (np. zrzutka.pl) lub portale pomocowe (np. www.siepomaga.pl).

PODSUMOWANIE

Wielość i różnorodność problemów, których doświadczają dzieci i młodzież, wymaga od dorosłych budowania i ciągłego dynamicznego wzmacniania systemu ich ochrony i wsparcia. Rozwiązania, które obecnie systemowo realizują instytucje, nie są wystarczające, dlatego ogromne znaczenie mają działania podejmowane przez organizacje pozarządowe. Tylko dwu-, trójsektorowe rozwiązania dają możliwość tworzenia specjalistycznej sieci pomocy, obejmującej zarówno działania profilaktyczne, interwencyjne, edukacyjne, jak i wzmacniające. Choć skala wspomnianych działań jest znacząca, a przywoływane w tekście organizacje pozarządowe i ich działania są tylko wybranymi przykładami, to jest ona wciąż niewystarczająca, co obrazują chociażby polskie statystyki liczby samobójstw dzieci i młodzieży czy też niedostępności wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego. Dane policyjne informują, że w roku 2018 liczba zamachów samobójczych dzieci w wieku 0-18 lat wynosiła 752, w tym samobójstw zakończonych zgonem – 97, w roku 2019 liczba zamachów samobójczych wyniosła 951, w tym zakończonych zgonem – 98, w roku 2020 – liczba zamachów to 833, w tym zakończonych zgonem 107 (statystyka.policja.pl). Natomiast raport Najwyższej Izby Kontroli z roku 2019 potwierdził, że „system leczenia psychiatrycznego dzieci i młodzieży nie zaspokaja w pełni potrzeb tej populacji pacjentów oraz nie zapewnia kompleksowej i powszechnie dostępnej psychiatrycznej opieki zdrowotnej” (Raport NIK, Dostępności leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017–2019, 2019)

Warto zatem na koniec wskazać warunki konieczne dla dalszego rozwoju przedstawianych działań:

Stworzenie prawnych i finansowych warunków rozwoju organizacji pozarządowych – obecnie funkcjonujący system prawny nakłada na organizacje pozarządowe szereg zadań, które wymagają od nich posiadania specjalistycznej wiedzy, chociażby z zakresu prawa administracyjnego, finansowego, prawa pracy, a niekiedy także i prawa konstytucyjnego oraz z wiedzy i umiejętności z zakresu księgowości. Do tego dynamika zmian obowiązujących przepisów nierzadko wymusza ciągle wsparcie lub zatrudnianie osób posiadających wspomnianą wyżej wiedzę, co wpływa na jeszcze jeden znaczący aspekt funkcjonowania organizacji – koszty. Powoduje to organizowanie się jednostek w sposób nieformalny. „Część zrzeszeń, zwłaszcza w Polsce, pozostaje w tak zwanym czwartym sektorze – nieformalnych ruchów społecznych, klubów i zrzeszeń. Dzieje się tak z powodu rosnącej kontroli instytucji publicznych. Konieczność rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, niezbędna sprawozdawczość dla urzędów skarbowych, konieczność posiadania REGON-u i NIP-u, konta bankowego itd. powodują, że w przypadku zrzeszeń samopomocowych i ekspresyjnych koszty spełniania wymagań prawnych przekraczają korzyści z formalnej rejestracji. Stąd wiele klasycznych w ujęciu socjologicznym zrzeszeń pozostaje dziś poza formalnym nurtem trzeciego sektora” (Bogacz-Wojtanowska, 2013, s. 168). Przykładem

takich działań jest np. grupa Ponton – nieformalna grupa edukatorów seksualnych – wolontariuszek i wolontariuszy, którzy prowadzą swoją działalność przy Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (www.ponton.org.pl) czy też strona, a potem grupa założona w 2018 r. przez nastoletnią wówczas Angelikę Friedrich (www.nastoletniaazyl.pl).

Aby zapobiegać tej sytuacji, należałoby wypracować dogodne warunki wsparcia działań III sektora, i o ile mamy wiele fundacji, stowarzyszeń, które oferują innym organizacjom pomoc prawną, o tyle finansowe wsparcie organizacji wymaga wypracowania nowych mechanizmów.

Wzmacnianie /sieciowanie współpracy instytucji i organizacji – jak wynika z przykładów, które zostały wskazane w artykule, potencjał pomocowy organizacji pozarządowych jest duży. Realizują one szereg działań często wynikających z potrzeb, których nie udało się zaspokoić w ramach rozwiązań instytucjonalnych. Aby ich skuteczność jednak była pełna, niewątpliwym warunkiem jest tworzenie sieci współpracy wewnątrz i międzysektorowej. Tylko takie rozwiązania pozwalają myśleć o wsparciu i pomocy niezależnej od wieku, sytuacji finansowej, zdrowotnej, socjalnej czy szkolnej/zawodowej osób potrzebujących wsparcia. Takie podejście wymaga także budowania kultury zaufania, wymiany wiedzy, informacji i doświadczeń pomiędzy partnerami poszczególnych działań.

Promocja działań – działanie w sieci, która wydaje się nie mieć ograniczeń, nie łączy się jednak z powszechnością wiedzy na ich temat. Szczególnie że ich mnogość, brak wspomnianego wcześniej sieciowania, ograniczone umiejętności użytkowników w zakresie selekcji informacji, często prowadzą do sytuacji znikania działań w internecie. „Stąd, o ile dostęp jest warunkiem minimalnym przynależności do społeczeństwa sieci, nie oznacza jeszcze równości” (Barney, 2008, s. 43), a zatem nie oznacza także równego dostępu do wszystkich zasobów sieci. Algorytmy wyszukiwarek, pozycjonowanie stron w sieci, ograniczenia dostępności informacji w mediach społecznościowych wymaga współcześnie wiedzy o tym, jak prowadzić działania promocyjne w sposób skuteczny, tak aby docierały one do jak najszerszego i zainteresowanego ich tematyką grona odbiorców. Często łączy się to także z dodatkowymi kosztami promocji. W tej kwestii wsparciem może się również okazać wewnątrz- i międzysektorowa współpraca – wzmacnianie wiedzy społecznej nie tylko na temat własnych działań, ale także instytucji i organizacji partnerskich, tworzenie przestrzeni wspólnych inicjatyw itp. Projekty wspólne zdecydowanie przyczyniają się do wzmocnienia skali działań pomocowych poszczególnych organizacji, a także do tworzenia coraz stabilniejszego systemu wsparcia dzieci i młodzieży.

Edukacja dorosłych – każde formy pomocy kierowane do dzieci i młodzieży organizowane są przez świadomych swych działań dorosłych – to oni tworzą lub wzmacniają system wsparcia. Edukacja rodziców, nauczycieli, specjalistów psychologów to początek budowania bezpiecznej przestrzeni dla dzieci i młodzieży. Wymaga jednak ona jeszcze szerszej edukacji – edukacji społecznej. Takiej, która angażuje zarówno w sposób emocjonalny w problematykę wsparcia, jak i daje merytoryczną wiedzę do jego udzielania.

BIBLIOGRAFIA

- Barańska, B. (2006). Postawy młodzieży wobec Internetu-wybrane zagadnienia. W: M. Niezgoda, L. Haber (red.), *Społeczeństwo informacyjne. Aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne* (s. 353–365). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Barney, D. (2008). *Społeczeństwo Sieci*. Wydawnictwo Sic!
- Bogacz-Wojtanowska, E. (2013). *Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych*. Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.
- Borowska-Kalbarczyk, K. (2015). *Kompetencje informacyjne uczniów w perspektywie zmian szkolnego środowiska uczenia się*. Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Caplan, G. (1961). *An approach to community mental health*. Grune & Stratton.
- Castells, M. (2007). *Społeczeństwo sieci*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Castells, M. (2003). *Galaktyka Internetu. Refleksje nad Internetem, biznesem i społeczeństwem*. Dom Wydawniczy Rebis.
- Digital (2021). *Global Overview Report-DataReportal-Global Digital Insights*. <https://www.datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>
- Drożdżik, Ł. (2020). *Wsparcie psychologiczne dla dzieci w czasie pandemii*. <https://publicystyka.ngo.pl/wsparcie-psychologiczne-dla-dzieci-w-czasie-pandemii>
- Friedman, T. (2009). *Świat jest płaski. Krótka historia XXI wieku*. Dom Wydawniczy Rebis.
- Kaczmarek, Ł. (2016). *Pozytywne interwencje psychologiczne. Dobrostan a zachowanie intencjonalne*. Zys i S-ka Wydawnictwo.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (2020). *Korzystanie z Internetu*. Komunikat z badań Nr 85/202. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_085_20.PDF
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
- Kretek, H. (2012). Społeczeństwo wiedzy. W: D. Szeligiewicz-Urban (red.), *Uczeń bezpieczny w cyberprzestrzeni* (s. 153–163). Oficyna wydawnicza „Humanitas”.
- Kubacka-Jasińska, D. (2010). *Interwencja kryzysowa. Pomoc w kryzysach psychologicznych*. Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne.
- Olejniki, K. (2005). Wspólnoty w Sieci. W: E. Stawowczyk-Tsalawoura, W. Chyła (red.), *Umysł – Ciało – Sieć* (s. 221–236). Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Pregowski, M.P. (2008). Blog tematyczny jako narzędzie edukacyjne-perspektywy, szanse zagrożenia. W: D. Muszyński, G.D. Stunża (red.), *Społeczne konteksty internetu. Implikacje dla edukacji* (s. 47–59). Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej.
- Radlińska, H. (1961). *Pedagogika społeczna*. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- NASK Państwowy Instytut Badawczy (2017). *Raport z badania Nastolatki 3.0*. https://akademia.nask.pl/publikacje/Raport_z_badania_Nastolatki_3_0.pdf
- NASK Państwowy Instytut Badawczy (2019). *Raport Rodzice „Nastolatków 3.0”. Raport z ogólnopolskiego badania społecznego*. <https://www.nask.pl/download/30/3594/RAPORTDOROSLI3ONLINEp-skompresowany.pdf>

- Najwyższa Izba Kontroli (2020). *Dostępności leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży (w latach 2017–2019)*. <https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/19/059/>
- Riva, G. (2009). Komunikacja za pośrednictwem komputera z punktu widzenia psychologii społecznej i poznawczej: terażniejszość i przyszłość interakcji, opartych na technice. W: W. J. Paluchowski (red.), *Internet a psychologia. Możliwości i zagrożenia* (s. 75–110). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Siemieniecki, B. (2007). *Pedagogika medialna. Podręcznik akademicki, cz. 2*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Walter, N. (2016). *Internetowe wsparcie społeczne. Studium Socjopedagogiczne*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
- Wąsiński, A. (2003). *Spółeczeństwo informacyjne wyzwanie dla pedagogiki mediów*. Ośrodek Badań Rynku Sztuki Współczesnej.

NETOGRAFIA

- <http://www.archezja.com>
- <http://www.autorytet.org>
- <http://www.edukacja.fdds.pl>
- <http://www.facebook.pl>
- <https://www.fundacjahospicyjna.pl/>
- <http://www.forumprzeciwdepresji.pl>
- <http://www.jim.org>
- <http://www.kochajciemnie.pl>
- <http://www.mammarzenie.org>
- <http://www.nastoletniazyl.pl>
- <http://www.ngo.pl>
- <http://www.parasol.zachpom.zhp.pl>
- <http://www.podrugie.pl>
- <http://www.pomaraneczowalinia.pl>
- <http://www.ponton.org.pl>
- <http://www.siepomaga.pl>
- <http://www.statystyka.policja.pl>
- <http://www.tumbopomaga.pl>
- <http://www.zachpom.zhp.pl>
- <http://www.zaginieni.pl>
- <http://www.zrzutka.pl>